

TBNT

EXEGESIS

**PERSPECTIVE TEOLOGICE
ÎN NOUL TESTAMENT**

**O INTRODUCERE ÎN TEOLOGIA BIBLICĂ
A NOULUI TESTAMENT**

Octavian Baban

TEME ȘI ACCENTE TEOLOGICE

ÎN NOUL TESTAMENT

O INTRODUCERE ÎN TEOLOGIA BIBLICĂ
A NOULUI TESTAMENT

TEME ȘI ACCENTE TEOLOGICE	5
ÎN NOUL TESTAMENT	5
O INTRODUCERE ÎN TEOLOGIA BIBLICĂ	5
A NOULUI TESTAMENT	5
ABREVIERI	9
CUVÂNT ÎNAINTE.....	13
1. PERSPECTIVE ISTORICE ASUPRA TB.....	15
TBNT: ISTORIE ȘI FILOSOFIE.....	17
<i>Natura TBNT: tautologie sau distincție validă?</i>	17
<i>Problema recuperării intenției autorului</i>	18

ABREVIERI

AJA	<i>The American Journal of Archaeology</i>
AnBib	<i>Analecta Biblica</i>
AJPh	<i>The American Journal of Philology</i>
ATJ	<i>Asbury Theological Journal</i>
ATR	<i>Anglican Theological Review</i>
Bib	<i>Biblica</i>
BBR	<i>Bulletin for Biblical Research</i>
BTB	<i>The Biblical Theology Bulletin</i>
BZ	<i>Biblische Zeitschrift</i>
CBQ	<i>The Catholic Biblical Quarterly</i>
CCFT	<i>The Cambridge Companion to Feminist Theology</i>
CPh	<i>Classical Philology</i>
CR	<i>Classical Review</i>
CThM	<i>Currents in Theology and Mission</i>
DA	<i>Dialectical Anthropology</i>
DNTT	<i>Dictionary of New Testament Theology</i>
DLNTD	<i>Dictionary of the Late New Testament and Its Later Development</i>
ExpTim	<i>The Expository Times</i>
ExAud	<i>Ex Auditu: An International Journal for the Theological Interpretation of Scripture</i>
HSCPh	<i>The Harvard Studies in Classical Philology</i>
HJ	<i>Heythrop Journal</i>
HTR	<i>The Harvard Theological Review</i>
Int	<i>Interpretation</i>
IDB	<i>The Interpreter's Dictionary of the Bible</i>
IJST	<i>International Journal of Systematic Theology</i>
JAAR	<i>Journal of the American Academy of Religion</i>
JBL	<i>The Journal of Biblical Literature</i>

<i>JEChS</i>	<i>The Journal of Early Christian Studies</i>
<i>JETS</i>	<i>Journal of the Evangelical Theological Society</i>
<i>JFSR</i>	<i>Journal of Feminist Studies in Religion</i>
<i>JSNT</i>	<i>The Journal for the Study of the New Testament</i>
<i>JSS</i>	<i>The Journal of Semitic Studies</i>
<i>JR</i>	<i>The Journal of Religion</i>
<i>JTS</i>	<i>The Journal of Theological Studies</i>
<i>LCL</i>	<i>The Loeb Classical Library Series</i>
<i>LXX</i>	<i>Septuaginta</i>
<i>MT</i>	<i>Modern Theology</i>
<i>Neot</i>	<i>Neotestamentica</i>
<i>NIDNTT</i>	<i>The New International Dictionary of New Testament Theology</i>
<i>NJBC</i>	<i>The New Jerome Bible Dictionary</i>
<i>NovT</i>	<i>Novum Testamentum</i>
<i>NTS</i>	<i>New Testament Studies</i>
<i>PRS</i>	<i>Perspectives of Religious Studies</i>
<i>RHPR</i>	<i>Revue de l'Histoire et de Philosophie Religieuses</i>
<i>RHR</i>	<i>Revue de l'Histoire des Religions</i>
<i>RQ</i>	<i>Restoration Quarterly</i>
<i>RSR</i>	<i>Recherches de Science Religieuse</i>
<i>SBL</i>	<i>The Society for Biblical Literature</i>
<i>SBLDS</i>	<i>The Society for Biblical Literature Dissertation Series</i>
<i>SBT</i>	<i>Studies in Biblical Theology</i>
<i>SJT</i>	<i>The Scottish Journal of Theology</i>
<i>StVTQ</i>	<i>St. Vladimir's Theological Quarterly</i>
<i>TDNT</i>	<i>The Theological Dictionary of the NT</i>
<i>TJ</i>	<i>Trinity Journal</i>
<i>EDNT</i>	<i>The Exegetical Dictionary of NT</i>
<i>TLZ</i>	<i>Theologische Literaturzeitung</i>
<i>ThTd</i>	<i>Theology Today</i>
<i>TynB</i>	<i>Tyndale Bulletin</i>
<i>TS</i>	<i>Theological Studies</i>

- TWNT *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*
TZ *Theologische Zeitschrift*
VigChr. *Vigilae Christianae*
WUNT *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen
Testament*
ZNW *Zeitschrift für die neutestamentliche
Wissenschaft und die Kunde des Urchristentums*

CUVÂNT ÎNAINTE

Prezentul volum a apărut în urma nevoii de a preda cursul de Teologie Biblică a Noului Testament la Facultatea de Teologie Baptistă, Universitatea din București și la Facultatea de Teologie Pastorală, Institutul Teologic Baptist, București, începând cu anul 2000. El reprezintă o primă parte din tratatul mai cuprinzător care va include elemente introductive privitoare la istoria disciplinei, elemente de hristologie, pneumatologie, antropologie, nomologie, eschatologie. Studiul de față a fost scris pornind de la constatarea că în limba română există numeroase tratate de teologie sistematică sau dogmatică, dar extrem de puține (dacă există vreunul) de teologie biblică, ca atare. Ori, această disciplină are un mare potențial de a instrui teologic, de a oferi satisfacții intelectuale și spirituale deosebite prin urmărirea de aproape, exegetică, a adevărilor revelate narativ și discursiv, ori poetic și profetic în Noul Testament. De aceea, m-aș bucura foarte mult dacă el poate suplini informații generale, utile studenților și pastorilor, și cititorilor interesați, și mai ales dacă va putea încuraja cititorul în pasiunea sa de a înțelege și aplica mesajul dătător de viață al Noului Testament.

Dr. Octavian Baban

Facultatea de teologie pastorală,
Institutul Teologic Baptist din București

Martie, 2013

1. Perspective istorice asupra TB

Definirea teologiei biblice (TB), numită uneori și „teologie exegetică”, constituie un subiect foarte atractiv, dar, în același timp, foarte controversat. Conform percepției obișnuite, teologia biblică se ocupă cu studiul teologiei autorilor biblici ai Vechiului și Noului Testament și se situează prin obiect și metodă undeva între exegeza biblică (EB) și teologia sistematică (TS). Desigur, o asemenea definiție nu pare să îi ajute prea mult pe cei interesați, dar aflați la un nivel începător, deoarece ar trebui explicat mai întâi ce înseamnă exegeza biblică și teologia sistematică. Conform definiției, exegeza biblică reprezintă studiul care își propune să extragă din textul biblic (ex-ago, gr. „a conduce în afară”) în urma unei cercetări atente, complexe (gramaticale, literare, istorice, culturale), intenția autorului pentru destinatarul său primar. În esență, exegeza biblică este o metodă de studiu care se poate aplica atât pasajelor reduse în lungime (pericopelor), cât și unor cărți întregi din Noul Testament sau din Vechiul Testament. Diferența dintre exegeza biblică și teologia biblică ar consta, atunci, în faptul că teologia biblică este mai cuprinzătoare în abordare și scop, deoarece aceasta încearcă să contureze profilul gândirii teologice a unui autor biblic așa cum se poate acesta observa în cartea sau cărțile respectivului autor („corpusul” literar al aceluia autor). Practic, rezultatul analizei de tip teologie biblică este înțelegerea mai completă a gândirii specifice a unui autor biblic, așa cum rezultă ea din cărțile din Biblie scrise de acel

Teologia biblică pune accent pe bogăția și diversitatea mesajului biblic. Ea folosește metodele exegezei biblice și este un pas pregătitor spre teologia

autor (sau atribuite aceluia autor). Desigur, această înțelegere implică două fronturi de analiză, unul de tip exegetic (o „arheologie” a sensului, o încercare de recuperare a intenției inițiale a autorului), precum și un orizont hermeneutic (interpretativ, contemporan, conform căruia se organizează imaginea pe care o căpătăm despre autorul biblic într-un tot unitar care are sens pentru cititorul contemporan).

Teologia sistematică reprezintă, la rândul ei, un proiect mai cuprinzător decât teologia biblică, deoarece ea este interesată de un studiu teologic mai complex, prin care să pună în evidență teologia întregii Scripturi, luându-i în considerare pe toți autorii biblici, precum și toate temele abordate de ei. De fapt, teologia sistematică pierde oarecum din vedere caracterul specific al gândirii specifice a fiecărui autor biblic, deși reține ideea revelației progresive, în timp, și se concentrează asupra teologiei unitare a întregii Scripturii, privite ca revelație divină unitară, acordată de Dumnezeu oamenilor.

Oricât s-ar dori teologia sistematică să constituie un studiu obiectiv, demersul ei rămâne marcat de anumite caracteristici de „sistem”, de „interpret”; de aceea, în orice lucrare de teologie sistematică se pot observa preferințele celor ce au desfășurat studiul, ideologia lor, ierarhizările lor, diverse filtre interpretative sau filosofice ori teorii ale cunoașterii (epistemologii) adoptate de ei.

Unii teologi subliniază relația deosebită dintre teologia biblică și istorie, deoarece teologia biblică reprezintă o recuperare a teologiei istorice a Bisericii primare (un studiu al Noului Testament, privit ca reflectare a înțelegerii Bisericii primare despre Isus și mesajul evangheliei), o exegeză a textului biblic care acoperă primul și al doilea secol de istorie și gândire creștină. Pentru unii, teologia biblică are o valoare centrală pentru conturarea gândirii creștine primare, în timp ce alții consideră că are doar o importanță secundară, deoarece funcțiile ei ar putea fi preluate de alte discipline teologice înrudite (exegeză, teologie sistematică, istoria gândirii creștine).

TBNT: ISTORIE ȘI FILOSOFIE

G. Hasel notează, în consecință, că nu există doi teologi care să fie total de acord cu privire la natura, funcția și conținutul TBNT¹. Observația lui Hasel este susținută și de evaluarea sintagmei „teologie biblică”, în sine. S-au purtat discuții intense dacă această expresie este corectă, în sine, contradictorie sau tautologică².

Natura TBNT: tautologie sau distincție validă?

Unii teologi au remarcat că despre orice studiu pe textul biblic se poate spune că este „biblic”. Așadar, TBNT este o „teologie” pentru că ea cugetă asupra Bibliei, și este și „biblică”, de vreme ce se ocupă de Biblie. În ce fel însă ar fi mai „biblică” decât teologia sistematică? Tocmai de aceea, formula „teologie biblică” ar fi tautologică.

¹ G. Hasel, *New Testament Theology. Basic Issues in the Current Debate*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1993 (1978), 10; D.O. Via, *What is New Testament Theology?*, Minneapolis, MN: Fortress, 2002. În limba română mai pot fi consultate cu folos următoarele lucrări X. Léon-Dufour et. al., (ed.), *Vocabular de Teologie Biblică*, trad. M. Broșteanu, F. Băltăceanu, București: Arhiepiscopia Romano-Catolică București, 2001; T.R. Schreiner, *Pavel. Apostolul gloriei lui Dumnezeu în Cristos. O teologie paulină* trad. S. Sabou, Brașov: Ema, 2006; W. Grudem, *Teologie Sistematică. Introducere în doctrinele biblice*, trad. D. Moga, Oradea: Făclia, 2004; J. F. Tipei, *Duhul Sfânt. O teologie biblică din perspectivă pentecostală*, Oradea: Metanoia, 2003; H.C. Thiessen, *Prelegeri de Teologie Sistematică*, rev. de V. D. Doerksen, SMR: 1986; *Lectures in Systematic Theology*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1979; M. J. Erickson, *Teologie Crestină*, vols. 1-3, trad. E. Jorj, Oradea: Cartea Creștină, 1998; C.C. Ryrie, *Teologie Elementară. Ghid sistematic pentru înțelegerea adevărului biblic*, trad. O.S. Cosma, Făgăraș: Agape, 1998. Dintre tratatele clasice în engleză se pot enumera: D. Guthrie, *New Testament Introduction*, Leicester, UK: Apollos, 1990; G.E. Ladd, *A Theology of the New Testament*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1993, rev.ed. (1974); I.H. Marshall, *The Origins of New Testament Christology*, Leicester: IVP, 1976; W.G. Kümmel, *The Theology of the New Testament*, London: SCM, 1975; A. Richardson, *An Introduction to the Theology of the New Testament*, London: SCM, 1958; F. Stagg, *New Testament Theology*, Nashville, TN: Broadman, 1962.

² Cf. C.H.H. Scobie, „The Structure of Biblical Theology”, *TynB*, 1991, 42.2, 163-194; H.H. Schmid, „Was heisst ‘Biblische Theologie?’”, în H.F. Geisser și W. Mostert, *Wirkungen hermeneutischer Theologie*, Zurich: Theologischer Verlag, 1983, 35. C.H.H. Scobie, „The Challenge of Biblical Theology”, *TynB* 42.1, 1991) 31-61.

Pentru alți teologi, termenii „teologie” și „biblică” nu ar fi tautologici, dar ar include o anumită contradicție internă. Textul biblic în sine ar fi neutru, conform acestor teologi, în vreme ce diversele „teologii” se ocupă de puncte de vedere particulare asupra textului biblic. Aici apare o interpretare extremă. Conform ei, un text biblic în sine nu poate fi teologic, adică nu este confesional. Cu alte cuvinte, neutralitatea denominațională înseamnă a fi ne-teologic. Totuși, orice text biblic este teologic pentru că el include o învățătură sau o perspectivă despre Dumnezeu, despre om și despre relația omului cu Dumnezeu. El poate fi teologic și din cauză că reprezintă teologia autorilor săi, atât a celor umani, precum și a celui divin.

În cele din urmă, teologia biblică își justifică numele prin faptul că încearcă să descopere acea teologie care aparține autorului biblic. Ea încearcă să fie specifică autorului (sau cărții de studiat), nu sintetică, la nivelul întregii biblii, nici sintetică la nivel denominațional. Ea pleacă de la premiza că orice text biblic are un propriu, auctorial, care poate fi recuperat și care reprezintă două surse majore: (a) autorul divin care a inspirat oamenii să vorbească și să scrie Scriptura (această premiză este specifică teologie creștine despre Biblie în calitate de Cuvânt divin), și (b) autorul uman inițial care a primit inspirația divină și a adresat primilor săi cititori un mesaj contextualizat lingvistic, cultural și istoric, psihologic³.

Problema recuperării intenției autorului

Acest tip de pozitivism interpretativ, în contextul mai larg al științelor comunicării, are câteva premize importante, între care unele țin de autorul și cititorul uman (limbajele umane sunt structurate logic, sunt deductibile și traductibile – adică, echivalabile; referințele lingvistice primare sunt preluate din același mediu natural neschimbat – copaci, animale, ape, forme de relief, etc.; psihologia umană și

---

³ I. Pânzaru, *Practici ale interpretării de text*, Iași: Polirom, 1999, 30. W. Kaiser, W., Jr., M. Silva, *Principii de hermeneutică biblică. În căutarea înțeleșului*, E. Conțac (trad), Cluj-Napoca: Logos, 2006.

comportamentul uman, nu înregistrează diferențe notabile – chiar dacă diferențele de civilizație sunt remarcabile între diverse societăți și comunități; experiența umană, precum și formele comportamentului uman sunt aceleași din perspectivă biblică: toți oamenii sunt păcătoși, toți mor, manifestările păcatului în viața umană sunt aceleași, toți au nevoie de mântuirea lui Hristos, de restaurarea prin Duhul Sfânt, de lucrarea Sfintei Treimi), iar altele țin de autorul divin (autorul divin nu și-a schimbat soluția pentru remedierea stării de păcat a omenirii și pentru răscumpărarea ei – adică, jertfa lui Hristos; autorul divin are control asupra intenției inspirate istoric, precum și asupra inspirării unei interpretări corecte contemporane, în continuitate cu intenția istorică, pentru cititorul contemporan; autorul divin, adică, Sfânta Treime, are aceeași metodă și aceleași scopuri, aceeași dorință de comuniune cu ființa umană, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, pe care o înnoiește în capacitatea de înțelegere și de aplicare a Duhului; autorul divin este constant în caracterul și scopurile și planurile sale – Dumnezeu este același, ieri și azi și în eternitate, cf. Evrei 13:8).

Teoriile hermeneutice moderne însă au dezbătut și au pus sub semnul întrebării acest pozitivism interpretativ. Astfel, Hans-Georg Gadamer a contestat posibilitatea recuperării sensului intenționat de autor⁴, deoarece dialogul cu autorul este întrerupt, iar cititorul intervine activ în redefinirea înțelesului unui text antic, folosindu-se de propria cultură; ceea ce se obține ar fi un sens mixt, amestecat, o „fuzionare de orizonturi” (germ. *Horizont-verschmellzung*).

Într-o abordare asemănătoare, Paul Ricoeur a atras atenția asupra apariției unei existențe autonome a textului, după momentul scrierii, precum și asupra schimbării codurilor de interpretare a genurilor literare, în epoci și civilizații diferite⁵.

---

⁴ Hans-Georg Gadamer, *Truth and Method: Elements of Philosophical Hermeneutics*, trad. eng. (New York: Seabury, 1975; retipărită de Crossroad, 1982).

⁵ Paul Ricoeur, *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*, eng. trad. (Fort Worth, TX: Texas Christian University Press, 1976).

Una din contribuțiile cele mai importante la afirmarea relativității interpretării o are J. Derrida⁶, pentru care un text este un asamblu de simboluri care nu are un înțeles în sine, ci capătă un alt sens de fiecare dată când este interpretat de cineva. Demersul de recuperare a intenției autorului ar părea, astfel, să fie destinat eșecului iar un text dat, aprioric orice text, pare să suporte o mulțime de înțelesuri, în funcție de fiecare cititor.

Cu toate acestea, pozitivismul gnoseologic menționat mai înainte a fost sprijinit cu argumente credibile de E.D. Hirsch⁷, care, sprijinindu-se pe lucrările lui Emilio Betti, a susținut că înțelesul auctorial poate fi recuperat printr-o analiză semantică complexă și reprezintă fundamentul oricărei înțelegeri sau explicații ulterioare. Conform argumentului său, sensul unui text antic – biblic în speță, nu se poate schimba, în timp ce semnificația textului, modul în care poate fi aplicat, se poate schimba de la epocă la epocă, de la cititor la cititor⁸.

Din punct de vedere istoric se poate observa, într-adevăr, cum cititorii au influențat înțelegerea textelor (semnificația lor), înțelegerea teologiei autorilor biblici, chiar și prin acțiuni interpretative simple cum sunt formularea unui canon biblic (cu selecția sa de cărți și cu ordinea acestei selecții, cu aranjamentul tradițional al cărților), indicarea de titluri și subtitluri de-a lungul cărților biblice, folosirea de diverse comentarii⁹.

---

⁶ J. Derrida, *Speech and Phenomena*, trans. by D. Allison (Evanston Illinois: Northwestern University Press, 1973); J. Derrida, *Writing and Difference*, trans. by A. Bass (London: Routledge, 1978), idem, *Dissemination*, trans. by B. Johnson (Chicago: University of Chicago Press, 1981); idem, *Of Grammatology*, trans. by G. Spivak (Baltimore: The John Hopkins University Press, 1997), etc.

⁷ E.D. Hirsch, Jr., *Validity in Interpretation* (New Haven: Yale University Press, 1967), tratează teoria lui Gadamer despre interpretare, în apendix 2, pp. 245-64.

⁸ Descrierea detaliată a acestor abordări se poate urmări în Kaiser și Silva, *Principii de hermeneutică biblică*.

⁹ H.H. Schmid, „Was heisst „Biblische Theologie“?“, în H.F. Geisser și W. Mostert (eds), *Wirkungen hermeneutischer Theologie*, Zurich, Theologischer Verlag 1983, 35; C.H.H. Scobie, „The Challenge of Biblical Theology“, *TynB* 42.1 (1991) 31-61.

Ca urmare, teologia biblică a ajuns să fie înțeleasă fie ca o teologie intermediară, de tranziție (axată mai mult pe aspectul istoric, arheologic, inițial al gândirii creștine), fie ca o teologie integrală, de sinteză timpurie (care ia în considerare și textul biblic și interpretările ulterioare, dar timpurii, din primul și al doilea secol)¹⁰.

În general, se poate vorbi despre un scop întreit al teologiei biblice, care își propune următoarele:

1. Înțelegerea textului biblic în contextul său (reconstituirea textului biblic cât mai aproape de forma sa originală, recuperarea mesajului literal).
2. Recuperarea gândirii teologice a autorilor, pe cărți și pe corpusuri (cu ajutorul analizei gramaticale și culturale, precum și cu ajutorul comentariilor Bisericii din primele secole și a scrierilor creștine din această perioadă).
3. Înțelegerea diversității și unității teologice a mesajului biblic (unitatea mesajului este și obiectul de studiu al teologiei sistematice).

Aceste scopuri ale teologiei biblice s-au conturat prin reacție față de teologia tradițională și pot fi înțelese mai bine în urma unei prezentări istorice a parcursului teologiei biblice, începând cu secolele XVII-XVIII, o dată cu adâncirea efectelor Reformei. Din punct de vedere istoric, teologia biblică s-a născut ca reacție față de dominația teologiei sistematice – numită și „teologie dogmatică”, așa cum era ea învățată și prezentată în Biserica Romano-Catolică (*theologia biblica* versus *theologia scholastica*). Ea ar putea fi definită, astfel, ca o reacție de tip reformat la teologia sistematică a Bisericii Romano-

Martin Luther

¹⁰ S. Terrien, *The Elusive Presence: The Heart of Biblical Theology*, San Francisco, CA: Harper and Row, 1978; H. Seebass, *Der Gott der Ganzen Bibel*, Freiburg, Herder, 1982.

Catolice din secolele XIV-XV. Începuturile ei pot fi plasate, deci, în timpul Reformei, în lucrările lui Luther, Calvin, Zwingli, Melancton, când a apărut atât termenul de „teologie biblică” cât și accentul pe Scriptură ca singură sau de seamă sursă a teologiei, *sola scriptura*¹¹. Secolul XVIII a subliniat apoi, din aceeași perspectivă a Reformei, nevoia unei mai bune recuperări și puneri în valoare a gândirii autorilor biblici. Teologia biblică a fost descrisă atunci ca un demers de cercetare a teologiei creștine timpurii, înțeleasă ca o teologie bine fixată în timp, neschimbată prin comentarii ulterioare, văzută ca un fel de monument istoric antic al gândirii creștine din primul și din al doilea secol. Prin comparație cu teologia biblică, teologia sistematică era văzută drept rezultatul unei elaborări filosofice ulterioare care prezintă mesajul biblic în mod unitar, didactic, și rămâne tributară tendințelor și fluctuațiilor din gândirea și cultura curentă.

Teologia biblică era înțeleasă, astfel, ca o temelie și sursă pentru teologia sistematică / dogmatică¹². Acest punct de vedere este susținut

¹¹ G. Ebeling, „The Meaning of Biblical Theology”, *Word and Faith*, London: SCM, 1963, 82. *Sola scriptura* era reflectată și de principiul hermeneutic „Scriptura interpretează Scriptura”, care însă ascundea și forme de exegeza exterioare scripturii. De exemplu, acest principiu a luat forma impunerii înțelesului unui pasaj din NT peste înțelesul unui pasaj din VT (M. Luther folosea teologia lui Pavel ca sa explice cărțile Legii, ale lui Moise), sau în cadrul aceluiași testament (J. Calvin socotea că evanghelia lui Ioan este cheia înțelegerii evangheliei lui Matei), raționament cunoscut ca „analogia credinței”. Pe această cale de acces au pătruns curând însă și subiectivismul și rațiuni externe unei abordări directe și simple a Bibliei, dincolo de ceea ce susținea *sola scriptura*.

¹² Cf. J. Gabler, în cuvântarea de inaugurare a profesoratului său la Universitatea din Altdorf, 1787, definește teologia biblică drept un studiu istoric alternativ al teologiei, contrapus teologiei sistematice (cf. „Oratio de justo discrimine theologiae biblicae et dogmaticae regundisque recte utrius que finibus”, trad. J. Sandys-Wunsch și L. Elridge în „J. Gabler and the Distinction Between Biblical and Dogmatic Theology”, în *SJT* 33 (1980), 133-158). Ca reacție față raportarea acestora la canonul NT, W. Wrede adoptă o atitudine și mai radicală, afirmând completa independență a TBNT de teologia sistematică, de constrângerile canonului NT și chiar de doctrina inspirației, comentând că până și titlul TBNT este nepotrivit, în locul său mai nimerit fiind numele de „istoria religiei și teologiei creștine timpurii”, cf. *Über Aufgabe und*

și astăzi de numeroase abordări moderne care afirmă că teologia biblică își are originea, prin definiție, în timpul biblic și în textul biblic, ceea ce nu este decât un alt mod de a susține principiul protestant *sola scriptura*¹³.

Methode der sogenannten neutestamentliche Theologie, Gottingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1897, trad.: „The Task and Methods of New Testament Theology”, în R. Morgan, *The Nature of New Testament Theology: The Contribution of William Wrede and Adolf Schlatter*, SBT 2.25, London: SCM, 1973, 68-116, cf. 69, 116.

¹³ C.H.H. Scobie, *The Ways of Our God: An Approach to Biblical Theology*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2003; idem, „New Directions in Biblical Theology”, *Themelios* 17.2 (1992), 4-8; idem, „The Challenge of Biblical Theology”, *TynB* 42 (1991), 31-61.